

JEDZENIE I NAPOJE

Ciekawostki o marchwi: 35 sprawdzonych faktów

Ciekawostki zebrał: Marcin Balana · Opublikowano: 19.10.2026 · Zaktualizowano: 20.10.2026 · Zweryfikowano: 20.10.2026

Marchew zwyczajna (*Daucus carota*) to dwuletnia roślina z rodziny selerowatych, którą udomowiono w Azji Środkowej, a pierwsze wzmianki o jej uprawie pochodzą sprzed ok. 1100 lat. Najstarsze uprawne marchwie były fioletowe i żółte, a pomarańczowa marchew pojawiła się w Europie dopiero ok. 500 lat temu. Polska zbiera dziś ok. 560 tys. t marchwi rocznie i jest trzecim producentem w Unii Europejskiej.

NAJWAŻNIEJSZE W SKRÓCIE

- Uprawną marchew po raz pierwszy opisano ok. 1100 lat temu w Azji Środkowej.
- Pierwsze uprawne marchwie miały kolor fioletowy lub żółty, a pomarańczowe pojawiły się w Europie w XV–XVI w., ok. 500 lat temu.
- Pomarańczowy kolor marchwi wymaga 3 genów, które muszą być recesywne, wynika z analizy 630 genomów z 2023 r.
- Genom marchwi zawiera 32 113 genów kodujących białka, rozmieszczonych w 9 chromosomach.
- W 2024 r. Polska zebrała ok. 560 tys. t marchwi, co dało jej 12% unijnej produkcji i 3. miejsce w UE.
- Najdłuższa marchew na świecie miała 6,245 m, a najcięższa ważyła 10,17 kg.
- W 1942 r. Wielka Brytania miała 100 000 ton nadwyżki marchwi.

Skąd pochodzi marchew?

1 Ile lat mają najstarsze nasiona dzikiej marchwi?

Nasiona dzikiej marchwi znaleziono na stanowiskach archeologicznych w Niemczech i Szwajcarii sprzed 3000–5000 lat, podaje Uniwersytet Kalifornijski w Davis. Według Johna Stolarczyka i Julesa Janicka nasiona dzikiej marchwi datowane są nawet na mezolit, ok. 10 000 lat temu. Dzika marchew rośnie naturalnie w Europie, Afryce Północnej i części zachodniej Azji.[1][2]

Źródła: University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.20; Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

2 Gdzie udomowiono marchew?

Marchew udomowiono najpewniej w Azji Środkowej, wskazało badanie 84 dzikich i uprawnych marchwi opublikowane w 2013 r. Naukowcy porównali je za pomocą ok. 4000 markerów genetycznych (SNP). Spośród dzikich marchwi to rośliny z Azji Środkowej okazały się genetycznie najbliższe odmianom uprawnym. Badanie wykazało też wyraźny podział na marchwie uprawne wschodnie i zachodnie.[3]

Źródło: Iorizzo M. i in., Genetic structure and domestication of carrot (*Daucus carota* subsp. *sativus*) (Apiaceae) , Data odczytu: 2026.10.19

3 Kiedy po raz pierwszy opisano uprawną marchew?

Uprawną marchew po raz pierwszy opisano ok. 1100 lat temu w Azji Środkowej, podaje Uniwersytet Kalifornijski w Davis. Badacze z Uniwersytetu Stanowego Karoliny Północnej datują udomowienie marchwi na IX lub X w. i wskazują zachodnią oraz środkową Azję. Badania genomu marchwi z 2016 r. potwierdziły, że najwcześniej udomowiono ją na Bliskim Wschodzie i w Azji Środkowej.[1][4]

Źródła: University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.19; North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange? , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19

4 Jakiego koloru była pierwsza uprawna marchew?

Pierwsze opisane kolory marchwi uprawnej to fiolet i żółć, notowane w Azji Środkowej 1100–1200 lat temu, podaje Służba Badań Rolniczych USA (USDA ARS). Fioletowe marchwie rosły tam razem z żółtymi. Gdy marchew dotarła do Europy, większą popularność zdobyły marchwie żółte, prawdopodobnie ze względu na smak.[5][4]

Źródła: USDA Agricultural Research Service, Growing the Next Generation Carrot , Data odczytu: 2026.10.19; North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange? , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19

5 Starożytni Grecy mieli dla dzikiej marchwi 3 nazwy

Starożytni Grecy nazywali dziką marchew co najmniej na 3 sposoby: keras, staphylinos agrios i daukos. Według Stolarczyka i Janicka Grecy znali jednak także marchew uprawną i pasternak. Rzymianie poznali jadalną marchew w II–III w. n.e. pod nazwą carota, zapożyczoną być może z dialektów iberyjskich lub galijskich.[2][6]

Źródła: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20; Narodowe Centrum Kultury, Ojczysty – dodaj do ulubionych, Ciekawostki językowe: marchewka , Data odczytu: 2026.10.20

6 Bagdadzka książka kucharska z ok. 950 r. opisuje kolorowe marchwie

Ok. 950 r. Ibn Sajjar al-Warrak z Bagdadu spisał książkę kucharską, w której wymienił marchew czerwopomarańczową, żółtą lub białą, po arabsku zwaną jazar. Według historyków ogrodnictwa fioletowe, czerwone i żółte marchwie przywieźli do Europy z Azji Środkowej Arabowie. Z czasem marchew rozprzestrzeniła się po Europie, basenie Morza Śródziemnego i Azji.[2]

Źródło: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

7 Pomarańczowa marchew na rycinie z 512 r.

Pierwszy wyraźny wizerunek pomarańczowej marchwi pochodzi z Kodeksu Juliany Anicji z 512 r., znanego też jako Dioskurydes wiedeński. Ilustracja przedstawia głęboko pomarańczowy, prosty korzeń z rozetą liści, bardzo podobny do dzisiejszej marchwi. Ten najstynniejszy zielnik pokazuje zarówno marchew uprawną, jak i dziką.[2]

Źródło: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

8 Jak szybko marchew podbiła Europę?

W ciągu ok. 200 lat, od XII do XIV w., marchew uprawna rozprzestrzeniła się od Hiszpanii po Anglię. Najpierw odnotowano ją w Hiszpanii, w XIII w. we Włoszech, a w XIV w. we Francji, Niemczech, Holandii i Anglii. Fioletowe odmiany opisano we Francji w XIV w., a żółte w Anglii, Francji i Niemczech dopiero w XVI w.[2]

Źródło: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

Dlaczego marchew jest pomarańczowa?

9 Kiedy pojawiła się pomarańczowa marchew?

Pomarańczowa marchew pojawiła się w Europie Zachodniej ok. 500 lat temu, w XV lub XVI w., podają badacze z Uniwersytetu Stanowego Karoliny Północnej. Uniwersytet Kalifornijski w Davis wskazuje lata 1500–1599 i przywołuje niemieckie oraz hiszpańskie obrazy z tego okresu. Prof. Dariusz Grzebelus z Krakowa mówi, że pomarańczowe marchwie pojawiły się prawdopodobnie dopiero w XVI w.[4][1][7]

Źródła: North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange? , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19; University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.19; Radio Kraków, Sekret idealnej marchwi. Naukowcy z Krakowa badają jej genom , Data publikacji: 2026.03.11, Data odczytu: 2026.10.19

10 Marchew na fresku z warsztatu Rafaela z lat 1515–1517

Pomarańczowa marchew obok fioletowego korzenia widnieje na dekoracjach Loggii Amora i Psyche w rzymskiej Villi Chigi z lat 1515–1517, wykonanych przez Rafaela i Giovanniego Martiniego da Udine. Jeszcze na holenderskim obrazie „Targ warzyw” Nicolaesa Maesa z lat 1655–1665 widać jednak marchwie fioletowe i bledożółte, bez pomarańczowych.[2]

Źródło: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

11 Marchew Horn nazwano od holenderskiego miasta Hoorn

Marchew Horn, popularna w Amsterdamie ok. 1610 r., zawdzięcza nazwę miastu Hoorn i została wyhodowana w Holandii. Pomarańczowe marchwie powstały prawdopodobnie z mutacji form żółtych i późniejszej selekcji prowadzonej przez ludzi. Za ich ojczyznę powszechnie uważa się Niderlandy, choć historycy przedstawiają to jako przypuszczenie.[2]

Źródło: Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography , Data odczytu: 2026.10.20

12 Ile genów decyduje o pomarańczowym kolorze marchwi?

Pomarańczowy kolor marchwi wymaga 3 genów, które muszą być recesywne, czyli „wyłączone”, wykazała analiza 630 genomów marchwi opublikowana w „Nature Plants” w 2023 r. Badacze z Uniwersytetu Stanowego Karoliny Północnej i Uniwersytetu Wisconsin-Madison uznali ten wynik za zaskakujący. Według Massima Iorizza pomarańczowa marchew mogła powstać ze skrzyżowania marchwi białej i żółtej.[8][4]

Źródła: Coe K. i in., Population genomics identifies genetic signatures of carrot domestication and improvement and uncovers the origin of high-carotenoid orange carrots , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19; North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange? , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19

13 Dzisiejsza marchew ma o 50% więcej karotenu niż w 1970 r.

Marchew zawiera dziś o 50% więcej karotenu, pomarańczowego barwnika, niż w 1970 r., podaje Uniwersytet Kalifornijski w Davis. To efekt hodowli prowadzonej przez ostatnie 40 lat. Według USDA ARS z 2004 r. intensywna hodowla marchwi trwała wtedy dopiero ok. 50 lat, a ówczesne marchwie miały o 75% więcej beta-karotenu niż te sprzed 25 lat.[1][9]

Źródła: University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.19; USDA Agricultural Research Service, Agricultural Research, Carrots With Character , Data odczytu: 2026.10.19

14 Marchew bywa fioletowa, czerwona, żółta i biała

Naukowcy USDA ARS z Madison w stanie Wisconsin wyhodowali marchwie fioletowe, czerwone, żółte, a nawet białe, opisał magazyn „Agricultural Research” w 2004 r. Czerwony kolor nadaje marchwi głównie likopen, a fioletowy antocyjany. Pracami kieruje Philipp Simon, który przez 45 lat kariery poprowadził ok. 12 wypraw po nasiona marchwi, cebuli i czosnku.[9][5]

Źródła: USDA Agricultural Research Service, Agricultural Research, Carrots With Character , Data odczytu: 2026.10.19; USDA Agricultural Research Service, Growing the Next Generation Carrot , Data odczytu: 2026.10.19

Genetyka i botanika marchwi

15 Ile genów ma marchew?

Genom marchwi zawiera 32 113 genów kodujących białka, rozmieszczonych w 9 chromosomach, ustalili naukowcy w pracy opublikowanej w „Nature Genetics” w 2016 r. Wielkość genomu marchwi oszacowano na 473 mln zasad. Do sekwencjonowania użyto marchwi typu Nantes, jaskrawopomarańczowej odmiany nazwanej od francuskiego miasta.[10][11][1]

Źródła: Iorizzo M. i in., A high-quality carrot genome assembly provides new insights into carotenoid accumulation and asterid genome evolution , Data odczytu: 2026.10.19; GenomeWeb, Carrot Genome Sequenced , Data odczytu: 2026.10.19; University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.19

16 Genom marchwi odczytano z udziałem naukowców z Polski

Pracę o genomie marchwi z 2016 r. podpisało 21 autorów, wśród nich Dariusz Grzebelus, Ewa Grzebelus, Alicja Macko-Podgórn i Emilia Moranska. Badania prowadził Uniwersytet Wisconsin-Madison z Uniwersytetem Kalifornijskim w Davis, przy udziale badaczy m.in. z Polski, Hiszpanii, Włoch, Turcji, Chin i Argentyny. Naukowcy z Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie nadal analizują genom marchwi w międzynarodowym projekcie.[10][1][7]

Źródła: Iorizzo M. i in., A high-quality carrot genome assembly provides new insights into carotenoid accumulation and asterid genome evolution , Data odczytu: 2026.10.19; University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.19; Radio Kraków, Sekret idealnej marchwi. Naukowcy z Krakowa badają jej genom , Data publikacji: 2026.03.11, Data odczytu: 2026.10.19

17 Gen koloru marchwi leży na chromosomie 5

W 2016 r. badacze genomu marchwi wskazali na chromosomie 5 gen kandydujący DCAR_032551, który warunkuje gromadzenie karotenoidów w korzeniu. Autorzy przypuszczają, że gen ten reguluje wcześniejsze etapy rozwoju fotosystemu. W tej samej pracy opisano 2 nowe zdarzenia poliploidyzacji, czyli zwielokrotnienia genomu, w ewolucji przodków marchwi.[10][11]

Źródła: Iorizzo M. i in., A high-quality carrot genome assembly provides new insights into carotenoid accumulation and asterid genome evolution , Data odczytu: 2026.10.19; GenomeWeb, Carrot Genome Sequenced , Data odczytu: 2026.10.19

18 Marchew kwitnie dopiero w 2. roku

Marchew zwyczajna (*Daucus carota*) jest rośliną dwuletnią i rośnie głównie w strefie klimatu umiarkowanego, podają Królewskie Ogrody Botaniczne w Kew. Dziką marchew kwitnie dopiero w 2. roku wzrostu: wydaje białe baldachy kwiatów na wysokości 2–4 stóp (ok. 60–120 cm) od połowy lata do połowy jesieni. Jej długi korzeń palowy sprawia, że trudno ją wyrwać.[12][13]

Źródła: Royal Botanic Gardens, Kew, Plants of the World Online, *Daucus carota* L. , Data odczytu: 2026.10.19; NC State Extension, North Carolina Extension Gardener Plant Toolbox, *Daucus carota* , Data odczytu: 2026.10.19

19 Po co dzikiej marchwi ciemny kwiatek w środku baldachu?

W środku białego baldachu dzikiej marchwi, szerokiego na 3–4 cale (ok. 8–10 cm), rośnie ciemnopurpurowy kwiatek. Karol Darwin uważał, że nie ma on żadnego znaczenia, ale nowsze badania sugerują, że przyciąga zapylacze albo odstrasza owady. Baldachy z ciemnym kwiatkiem mają mniej galasów, więc kwiatek może odstraszać pryszczarki, udając galas.[13][14]

Źródła: NC State Extension, North Carolina Extension Gardener Plant Toolbox, *Daucus carota* , Data odczytu: 2026.10.19; University of Washington Botanic Gardens, Elisabeth C. Miller Library, Dark flower on Queen Anne's lace , Data odczytu: 2026.10.19

20 Dziką marchew ma co najmniej 5 angielskich nazw

Dziką marchew ma co najmniej 5 angielskich nazw zwyczajowych, m.in. Queen Anne's lace, czyli koronka królowej Anny, Bird's-Nest, czyli ptasie gniazdo, i Devil's Plague, czyli diabelska plaga. Baldach owoców dzikiej marchwi zwija się do środka w kulisty kształt. Według legendy ciemny kwiatek w środku to kropla krwi królowej, która ukuła się przy robieniu koronki.[13][14]

Źródła: NC State Extension, North Carolina Extension Gardener Plant Toolbox, *Daucus carota* , Data odczytu: 2026.10.19; University of Washington Botanic Gardens, Elisabeth C. Miller Library, Dark flower on Queen Anne's lace , Data odczytu: 2026.10.19

21 Dziką marchew w Ameryce Północnej pochodzi z Europy

Badanie DNA 84 dzikich i uprawnych marchwi z 2013 r. wykazało, że dziką marchew z Ameryki Północnej jest najbliższą spokrewnioną z dziką marchwią z Europy. Potwierdza to, że roślinę przywieziono na kontynent z Europy. Dziś w części stanów USA dziką marchew uznawana jest za gatunek inwazyjny.[3][13]

Źródła: Iorizzo M. i in., Genetic structure and domestication of carrot (*Daucus carota* subsp. *sativus*) (Apiaceae) , Data odczytu: 2026.10.19; NC State Extension, North Carolina Extension Gardener Plant Toolbox, *Daucus carota* , Data odczytu: 2026.10.19

22 Marchew zwyczajna ma 25 uznanych podgatunków i odmian

Królewskie Ogrody Botaniczne w Kew uznają w obrębie marchwi zwyczajnej (*Daucus carota*) 25 taksonów wewnątrzgatunkowych, czyli podgatunków i odmian. Nazwę gatunku opublikowano w 1753 r. w dziele „Species Plantarum”. Naturalny zasięg marchwi obejmuje Makaronezję, Afrykę Północną i Etiopię oraz Europę aż po południowe Chiny, a sama roślina należy do rodziny selerowatych (Apiaceae).[12]

Źródło: Royal Botanic Gardens, Kew, Plants of the World Online, *Daucus carota* L. , Data odczytu: 2026.10.19

23 Szkodnik marchwi *Psila rosae* ma 5 mm długości

Psila rosae, mucha szkodnik upraw marchwi, ma zwykle 5 mm długości i 12 mm rozpiętości skrzydeł. Jej populacje dają 1–3 pokolenia w roku, a nakładające się pokolenia mogą zwiększać straty. Larwy drążą w korzeniach marchwi korytarze, które od pozostawionych odchodów przybierają rdzawoczerwony kolor, stąd angielska nazwa owada: carrot rust fly.[15]

Źródło: Rutgers NJAES, An Introduction to Carrot Rust Fly (FS1385) , Data odczytu: 2026.10.19

Marchew w Polsce

24 Polska jest 3. producentem marchwi w UE

Polska jest trzecim producentem marchwi w Unii Europejskiej: w 2024 r. dostarczyła 12% unijnych zbiorów. Więcej marchwi zebrali tylko Niemcy (18%) i Francja (14%), podaje Eurostat. Cała UE wyprodukowała w 2024 r. 4,7 mln t marchwi, o 6% więcej niż rok wcześniej.[16]

Źródło: Eurostat, How much fruit and vegetables does the EU harvest? , Data publikacji: 2025.08.25, Data odczytu: 2026.10.19

25 Ile marchwi zbiera Polska?

W 2024 r. w Polsce zebrano ok. 560 tys. t marchwi z ok. 15,3 tys. ha upraw, podaje Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Według danych GUS zbiory marchwi były o 3,1% mniejsze niż w 2023 r., choć powierzchnia uprawy wzrosła. Marchwi zebrano prawie tyle samo co kapusty białej, której było ok. 570 tys. t.[17][18]

Źródła: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Owoce i warzywa , Data odczytu: 2026.10.19; Wieści Rolnicze, Ile ton warzyw zebrali rolnicy? Jak warunki pogodowe wpłynęły na ich uprawy? , Data publikacji: 2024.12.31, Data odczytu: 2026.10.19

26 W polskim rejestrze jest 49 odmian marchwi

Na liście odmian roślin warzywnych COBORU według stanu na 31 maja 2026 r. jest 49 odmian marchwi, w tym 48 jadalnych i 1 pastewna o nazwie Krystyna. Wśród marchwi jadalnych są m.in. odmiany Alfa, Anka, Arleta, Kongo i Sparta. Na liście są też odmiany Nantes 2 i Nantes 5, nawiązujące nazwą do marchwi typu Nantes.[19]

Źródło: Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU), Lista odmian roślin warzywnych 2026 , Data odczytu: 2026.10.19

27 Instytut Ogrodnictwa hoduje marchew od 2000 r.

Instytut Ogrodnictwa – Państwowy Instytut Badawczy w Skierniewicach rozpoczął hodowlę marchwi w 2000 r. Początkiem prac były rośliny uzyskane z kultur pylników, które przekazała hodowcom prof. Krystyna Górecka. Ważnym kierunkiem badań nad marchwią w instytucie była hodowla odpornościowa, czyli tworzenie roślin odpornych na choroby.[20]

Źródło: Instytut Ogrodnictwa – PIB, Odmiany hodowli Instytutu Ogrodnictwa – Państwowego Instytutu Badawczego , Data odczytu: 2026.10.19

Marchew na świecie

28 Ile marchwi produkuje świat?

W 2021 r. na świecie wyprodukowano ok. 41,67 mln t marchwi i rzepy, które statystyki FAO ujmują razem, podaje przegląd w czasopiśmie „Plants” z 2024 r. Chiny, Rosja i Stany Zjednoczone dają łącznie 34% światowych zbiorów. Według Uniwersytetu Kalifornijskiego w Davis światowe spożycie marchwi wzrosło 4-krotnie w latach 1976–2013.[21][1]

Źródła: Paparella A. i in., Challenges and Opportunities in the Sustainable Improvement of Carrot Production , Data publikacji: 2024.07.28, Data odczytu: 2026.10.20; University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication , Data publikacji: 2016.05.13, Data odczytu: 2026.10.20

29 Kto wymyślił marchewki baby carrots?

Marchewki baby carrots wymyślił w 1986 r. kalifornijski rolnik Mike Yurosek, który użył do tego przemysłowej obieraczki do ziemniaków i kralnicy do fasolki. Jego zakład codziennie odrzucał ok. 400 t uszkodzonych i krzywych marchwi, na które był mały popyt. W ciągu kilku lat produkcja marchwi w Kalifornii, od lat niemal stała, wzrosła o 50%.[22][5]

Źródła: The New York Sun, Mike Yurosek, 82, Farmer Who Invented Baby Carrots , Data odczytu: 2026.10.19; USDA Agricultural Research Service, Growing the Next Generation Carrot , Data odczytu: 2026.10.19

30 Dla prawa UE marchew w dżemie jest owocem

Dyrektywa Rady 2001/113/WE z 20 grudnia 2001 r. w sprawie dżemów stanowi, że na jej potrzeby marchew uważa się za owoc. Tak samo traktowane są pomidory, jadalne części łodyg rabarbaru, bataty, ogórki, dynie, melony i arbuzy. Przepis znajduje się w załączniku III dyrektywy, który definiuje surowce używane do produkcji dżemów.[23]

Źródło: The National Archives (legislation.gov.uk), Council Directive 2001/113/EC, Annex III , Data odczytu: 2026.10.19

Rekordy i marchew w czasie wojny

31 Najdłuższa marchew na świecie miała 6,245 m

Najdłuższa marchew na świecie mierzyła 6,245 m, czyli 20 stóp i 5,86 cala, według Księgi Rekordów Guinnessa. Wyhodował ją Brytyjczyk Joe Atherton. Rekord potwierdzono 23 września 2016 r. podczas brytyjskich mistrzostw olbrzymich warzyw (UK National Giant Vegetables Championship) w Malvern.[24]

Rekord Źródło: Guinness World Records, Longest carrot , Data odczytu: 2026.10.19

32 Najcięższa marchew na świecie ważyła 10,17 kg

Najcięższa marchew na świecie ważyła 10,17 kg, a wyhodował ją Christopher Qualley z Otsego w Minnesocie, ogłosiła Księga Rekordów Guinnessa w październiku 2017 r. Qualley zaczął hodować olbrzymie warzywa zaledwie 2 lata wcześniej i za najważniejszą uważa glebę. Poprzedni rekord, 9,1 kg, należał do Petera Glazebrooka z Wielkiej Brytanii i został potwierdzony 12 września 2014 r.[25]

Rekord Źródło: Guinness World Records, How to grow the world's heaviest carrot , Data publikacji: 2017.10.06, Data odczytu: 2026.10.19

33 Jak marchew ukryła brytyjski radar w 1940 r.?

W 1940 r. John Cunningham z RAF, zwany „Kocie Oczy”, jako pierwszy brytyjski pilot zestrzelił wrogi samolot z pomocą pokładowego radaru. Łącznie miał na koncie 20 zestrzeleń, z czego 19 w nocy. Brytyjski rząd mówił prasie, że sukcesy RAF wynikają z jedzenia marchwi, a nowa technologia radarowa pozostawała tajna.[26]

Źródło: Smithsonian Magazine, A WWII Propaganda Campaign Popularized the Myth That Carrots Help You See in the Dark , Data publikacji: 2013.08.13, Data odczytu: 2026.10.19

34 W 1942 r. Wielka Brytania miała 100 000 ton nadwyżki marchwi

W 1942 r. Wielka Brytania miała 100 000 ton nadwyżki marchwi, bo Ministerstwo Żywności zachęcało do zwiększania jej produkcji. W materiałach reklamowych występowały postacie z kreskówek: Doktor Marchewka (Doctor Carrot) i Ziemniaczany Piotruś (Potato Pete). Proponowano też przepisy na krówki z marchwi i carrolade, napój z brukwi i marchwi.[26]

Źródło: Smithsonian Magazine, A WWII Propaganda Campaign Popularized the Myth That Carrots Help You See in the Dark , Data publikacji: 2013.08.13, Data odczytu: 2026.10.19

35 Lord Woolton reklamował marchew w 1942 r.

W 1942 r. brytyjski minister żywności lord Woolton próbował odzwyczaić Brytyjczyków od kapusty i brukselki, promując zamiast nich marchew. Według relacji „New York Timesa” z 1942 r. przekonywał, że marchew zawiera tyle witaminy A, że krety widziałyby w kopalni węgla. Hasła o marchwi pomagającej widzieć w czasie zaciemnienia trafiały też na rządowe plakaty.[26]

Źródło: Smithsonian Magazine, A WWII Propaganda Campaign Popularized the Myth That Carrots Help You See in the Dark , Data publikacji: 2013.08.13, Data odczytu: 2026.10.19

Marchew w liczbach

Parametr | Wartość

Pierwsze wzmianki o uprawie marchwi (Azja Środkowa) | ok. 1100 lat temu

Pojawienie się pomarańczowej marchwi w Europie | XV–XVI w.

Geny potrzebne do pomarańczowego koloru | 3 (recesywne)

Geny kodujące białka w genomie marchwi | 32 113

Chromosomy marchwi | 9

Światowa produkcja marchwi i rzepy (2021) | ok. 41,7 mln t

Produkcja marchwi w UE (2024) | 4,7 mln t

Zbiory marchwi w Polsce (2024) | ok. 560 tys. t z ok. 15,3 tys. ha

Udział Polski w produkcji marchwi w UE (2024) | 12% (3. miejsce)

Rekordy Guinnessa: najdłuższa i najcięższa marchew | 6,245 m i 10,17 kg

Źródła danych: University of California, Davis, North Carolina State University (Nature Plants), Nature Genetics, Plants (FAOSTAT), Eurostat, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Guinness World Records. Stan na 19 października 2026 r.

Mity i fakty o marchwi

FAŁSZ

„Holendrzy wyhodowali pomarańczową marchew na cześć Wilhelma Orańskiego”

Według Johna Stolarczyka z World Carrot Museum nie ma żadnych dokumentów, że Holendrzy stworzyli pomarańczową marchew dla uczczenia rodu królewskiego. Pomarańczowa marchew rzeczywiście ustaliła się w Niderlandach ok. XVI w., a holenderscy kupcy rozpowszechnili ją w Europie.[27]

Źródło: Live Science, Are carrots orange because of a Dutch revolutionary? , Data publikacji: 2020.09.05, Data odczytu: 2026.10.20

FAŁSZ

„Marchew zawsze była pomarańczowa”

Pierwsze opisane marchwie uprawne z Azji Środkowej, sprzed 1100–1200 lat, były fioletowe i żółte. Pomarańczowe marchwie pojawiły się w Europie dopiero w XV–XVI w.[5][4]

Źródła: USDA Agricultural Research Service, Growing the Next Generation Carrot , Data odczytu: 2026.10.19; North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange? , Data publikacji: 2023.09.28, Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Brytyjscy piloci zestrzeliwali nocą niemieckie samoloty dzięki jedzeniu marchwi”

Od 1940 r. RAF używał tajnego pokładowego radaru, a opowieść o marchwi rząd przekazywał prasie, by ukryć tę technologię. John Stolarczyk zaznacza, że nie ma dowodów, by Niemcy w nią uwierzyli.[26]

Źródło: Smithsonian Magazine, A WWII Propaganda Campaign Popularized the Myth That Carrots Help You See in the Dark , Data publikacji: 2013.08.13, Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Marchew to podstawa diety królika”

Brytyjska organizacja weterynaryjna PDSA zaleca dawać królikom marchew tylko od czasu do czasu, bo zawiera dużo cukru. Podstawą diety królika jest siano lub świeża trawa, codziennie w ilości co najmniej wielkości jego ciała.[28]

Źródło: PDSA, The correct way to feed your rabbits and keep their teeth healthy , Data odczytu: 2026.10.19

FAŁSZ

„Słowianie znali marchew od zawsze, a słowo „marchew” zawsze oznaczało tę samą roślinę”

Słowo „marchew” jest prastowiańskie i ma podobne brzmienie we wszystkich językach słowiańskich oraz w niemieckim. Prastowiańska forma *marchy oznaczała jednak prawdopodobnie inny jadalny korzeń, a marchew nabrała w Polsce kulinarnego znaczenia dopiero od czasów królowej Bony.[6]

Źródło: Narodowe Centrum Kultury, Ojczysty – dodaj do ulubionych, Ciekawostki językowe: marchewka , Data odczytu: 2026.10.19

Źródła

1. University of California, Davis, Carrot Genome Paints Colorful Picture of Domestication. Adres: <https://www.plantsciences.ucdavis.edu/node/12131>. Data publikacji: 2016.05.13. Data odczytu: 2026.10.20.

2. Stolarczyk J., Janick J., Carrot: History and Iconography. Wydawca: Chronica Horticulturae (ISHS). Wydanie: t. 51, nr 2, 2011. Strony: 13–18. Adres: <https://www.hort.purdue.edu/NEWCROP/pdfs/ch5102-carrot.pdf>. Data odczytu: 2026.10.20.
3. Iorizzo M. i in., Genetic structure and domestication of carrot (*Daucus carota* subsp. *sativus*) (Apiaceae). Wydawca: American Journal of Botany. Wydanie: t. 100, nr 5, 2013. Strony: 930–938. Adres: <https://doi.org/10.3732/ajb.1300055>. Data odczytu: 2026.10.19.
4. North Carolina State University, What Makes a Carrot Orange?. Adres: <https://news.ncsu.edu/?p=636807>. Data publikacji: 2023.09.28. Data odczytu: 2026.10.19.
5. USDA Agricultural Research Service, Growing the Next Generation Carrot. Adres: <https://www.ars.usda.gov/oc/utm/growing-the-next-generation-carrot/>. Data odczytu: 2026.10.19.
6. Narodowe Centrum Kultury, Ojczysty – dodaj do ulubionych, Ciekawostki językowe: marchewka. Adres: <https://nck.pl/projekty-kulturalne/projekty/ojczysty-dodaj-do-ulubionych/ciekawostki-jezykowe/marchewka.ajax>. Data odczytu: 2026.10.20.
7. Radio Kraków, Sekret idealnej marchwi. Naukowcy z Krakowa badają jej genom. Adres: <https://www.radiokrakow.pl/audycje/sekret-idealnej-marchwi-naukowcy-z-krakowa-badaja-jej-genom/>. Data publikacji: 2026.03.11. Data odczytu: 2026.10.19.
8. Coe K. i in., Population genomics identifies genetic signatures of carrot domestication and improvement and uncovers the origin of high-carotenoid orange carrots. Wydawca: Nature Plants, 2023. Adres: <https://doi.org/10.1038/s41477-023-01526-6>. Data publikacji: 2023.09.28. Data odczytu: 2026.10.19.
9. USDA Agricultural Research Service, Agricultural Research, Carrots With Character. Adres: <https://agresearchmag.ars.usda.gov/2004/nov/carrott>. Data odczytu: 2026.10.19.
10. Iorizzo M. i in., A high-quality carrot genome assembly provides new insights into carotenoid accumulation and asterid genome evolution. Wydawca: Nature Genetics. Wydanie: t. 48, nr 6, 2016. Strony: 657–666. Adres: <https://doi.org/10.1038/ng.3565>. Data odczytu: 2026.10.19.
11. GenomeWeb, Carrot Genome Sequenced. Adres: <https://www.genomeweb.com/sequencing-technology/carrot-genome-sequenced>. Data odczytu: 2026.10.19.
12. Royal Botanic Gardens, Kew, Plants of the World Online, *Daucus carota* L.. Adres: <https://powo.science.kew.org/taxon/841063-1>. Data odczytu: 2026.10.19.
13. NC State Extension, North Carolina Extension Gardener Plant Toolbox, *Daucus carota*. Adres: <https://plants.ces.ncsu.edu/plants/all/daucus-carota/>. Data odczytu: 2026.10.19.
14. University of Washington Botanic Gardens, Elisabeth C. Miller Library, Dark flower on Queen Anne's lace. Adres: <https://depts.washington.edu/hortlib/pal/dark-flower-on-queen-annes-lace>. Data odczytu: 2026.10.19.
15. Rutgers NJAES, An Introduction to Carrot Rust Fly (FS1385). Adres: <https://njaes.rutgers.edu/FS1385/>. Data odczytu: 2026.10.19.
16. Eurostat, How much fruit and vegetables does the EU harvest?. Adres: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250825-1>. Data publikacji: 2025.08.25. Data odczytu: 2026.10.19.
17. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Owoce i warzywa. Adres: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/owoce-i-warzywa2>. Data odczytu: 2026.10.19.
18. Więści Rolnicze, Ile ton warzyw zebrali rolnicy? Jak warunki pogodowe wpłynęły na ich uprawy?. Adres: <https://wiescirolnicze.pl/owoce-i-warzywa/ile-ton-warzyw-zebrali-rolnicy-jak-warunki-pogodowe-wplynely-na-ich-uprawy>. Data publikacji: 2024.12.31. Data odczytu: 2026.10.19.
19. Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU), Lista odmian roślin warzywnych 2026. Adres: https://coboru.gov.pl/Publikacje_COBORU/Listy_odmian/LORW_2026.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.
20. Instytut Ogrodnictwa – PIB, Odmiany hodowli Instytutu Ogrodnictwa – Państwowego Instytutu Badawczego. Adres: https://www.inhort.pl/wp-content/uploads/2025/12/3.21_broszura.pdf. Data odczytu: 2026.10.19.
21. Paparella A. i in., Challenges and Opportunities in the Sustainable Improvement of Carrot Production. Wydawca: Plants.

Wydanie: t. 13, nr 15, art. 2092, 2024. Adres: <https://doi.org/10.3390/plants13152092>. Data publikacji: 2024.07.28. Data odczytu: 2026.10.20.

22. The New York Sun, Mike Yurosek, 82, Farmer Who Invented Baby Carrots. Adres: <https://www.nysun.com/obituaries/mike-yurosek-82-farmer-who-invented-baby-carrots/16046>. Data odczytu: 2026.10.19.

23. The National Archives (legislation.gov.uk), Council Directive 2001/113/EC, Annex III. Adres: <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2001/113/annex/III/data.htm>. Data odczytu: 2026.10.19.

24. Guinness World Records, Longest carrot. Adres: <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/longest-carrot/>. Data odczytu: 2026.10.19.

25. Guinness World Records, How to grow the world's heaviest carrot. Adres: <https://guinnessworldrecords.com/news/2017/10/how-to-grow-the-worlds-heaviest-carrot-497102>. Data publikacji: 2017.10.06. Data odczytu: 2026.10.19.

26. Smithsonian Magazine, A WWII Propaganda Campaign Popularized the Myth That Carrots Help You See in the Dark. Adres: <https://www.smithsonianmag.com/history/a-wwii-propaganda-campaign-popularized-the-myth-that-carrots-help-you-see-in-the-dark-28812484/>. Data publikacji: 2013.08.13. Data odczytu: 2026.10.19.

27. Live Science, Are carrots orange because of a Dutch revolutionary?. Adres: <https://livescience.com/why-are-carrots-orange.html>. Data publikacji: 2020.09.05. Data odczytu: 2026.10.20.

28. PDSA, The correct way to feed your rabbits and keep their teeth healthy. Adres: <https://www.pdsa.org.uk/media/6177/feeding-rabbits.pdf>. Data odczytu: 2026.10.19.